

Basinkomst – få betalt utan att jobba?

Ett samhälle där folk inte arbetar för att de måste, utan för att de vill. Det behöver inte vara en orealistisk utopi om man får tro nätverket Basinkomst Stockholm. Sedan ett år tillbaka anordnar de föreläsningar om det som kallas medborgarlön eller basinkomst - en helt villkorlös summa pengar som delas ut till alla.

TEXT: KARIN SKAGERBERG
FOTO: ANNA KARLSSON

LENNART FERNSTRÖM TROR PÅ ETT MER HÅLLBART SAMHÄLLE UTAN TILLVÄXTFOKUS, MEN MED BASINKOMST.

– Vi vill helt enkelt få upp debatten om basinkomst i Sverige, säger Jeanine Strömberg som är en av de aktiva medlemmarna i nätverket Basinkomst Stockholm.

Tillsammans är de ett tiotal personer som sedan ett år tillbaka anordnar föreläsningar och bedriver en studiecirkel på ämnet. Deras Facebooksida har idag över 500 likes och föreläsningarna har dragit mellan 30-60 personer per gång.

Basinkomst är alltså en summa pengar som varje månad delas ut till alla, utan att man har gjort något för att förtjäna det?

– Ja, ett av villkoren är att det inte ska krävas någon motprestation. Det en får av myndigheter är idag baserat på det man tidigare tjänat. Basinkomst är mer solidariskt och ingen hamnar utanför, säger Lennart Fernström som också är en av personerna bakom nätverket.

De andra villkoren för basinkomst är att den ska vara lika för alla, att man ska kunna leva på den och att den delas ut till individer, inte till hushåll.

Lennart Fernström kallar det för ett frihetsprojekt. Han menar att pengar är makt och att dela ut pengar också är att dela ut makt. I praktiken betyder det att människor ges friheten och valet att t.ex. lämna en utnyttjande arbetsgivare eller en destruktiv relation där man är i ekonomisk beroendeställning.

Men var ska pengarna som delas ut komma ifrån?

– Det finns många olika modeller men de flesta är överens om att en medborgarlön skulle ersätta dagens

”
Vi skapar jobb som inte behövs för att främja en tillväxt som inte heller behövs.
”

generella bidrag såsom försörjningsstöd, a-kassa och studiemedel, säger Jeanine Strömberg.

Många tror på en finansiering baserad på höjd inkomstskatt och på förmögenhetsskatter. Men Lennart Fernström menar att man istället borde börja beskatta råvaror, utsläpp och konsumtion i form av energiskatt på det som produceras.

BÅDA TVÅ ÄRTYDLIGA med att Basinkomst Stockholm som grupp vill framföra idén utan att låsa sig i en speciell finansieringsmodell.

– Vi är inte där i debatten än. På samma sätt är det i nuläget svårt att säga hur stor en basinkomstsumma skulle vara, det beror på hur det ekonomiska systemet ser ut då och vad det får ersätta, säger Lennart Fernström.

Men om alla människor får pengar utan att jobba, kommer folk inte bara att ligga hemma då?

– Det där är ju en fråga om människosyn, i vår lilla grupp så tror vi på att människor vill bidra, säger Jeanine Strömberg.

– Det är också en fråga om vad arbete är. Är det bara lönearbete som räknas? frågar sig Lennart Fernström.

– Redan idag utför över hälften av befolkningen ideella jobb för föreningar och rörelser några timmar i veckan. I ett samhälle där man inte har pressen på sig att lönearbeta skulle den typen av engagemang med all sannolikhet öka. Folk kommer att göra det som de ser

bidrar till samhället, fortsätter han.

Men ärligt talat, vem ska göra "skitjobben" om de inte måste?

– Man kan ju tänka sig morötter i form av högre löner för att utföra vissa typer av jobb, det som är riktigt viktigt, säger Jeanine Strömberg.

Hon poängterar också att man för att förespråka medborgarlön verkligen måste tro på att människan är solidarisk och vill bygga ett hållbart samhälle för alla. Den tid som frigörs kan ägnas åt kreativt arbete som i många fall bidrar till större samhällsnytta än många lönearbeten, tror hon.

De som förespråkar basinkomst är ingen enhetlig grupp. Visst existerar vänstertankar med radikala förslag om att förstatliga banker och höja inkomstskatten för att på så vis ge alla en grundinkomst, men även från högerhåll finns intresse. Många liberaler förespråkar idén för att man på så sätt kan få bort vissa bidrag, och det finns nationalekonomer som anser att basinkomst skulle vara bra för att stimulera ekonomin och få oss att konsumera mer. Basinkomströrelsen får också ofta stöd från de som anser att minskad tillväxt och produktion är det enda som kan rädda miljön.

EN TANKE SOM GENOMSRYRAR diskussionen om basinkomst är kritiken mot det tillväxtfokus som råder i samhället idag. Den generella uppfattningen hos basinkomströrelsen är att vi idag överproducerar och överkonsumerar, vilket leder till att vi skapar jobb som inte behövs för att främja en tillväxt som vi inte heller behöver.

– Det finns ju ändå inte jobb åt alla som det är, så det är ju ingen fara om några lägger sig i hängmattan. Det är väl bättre om de som vill ligga i hängmattan gör det och de som vill jobba gör det, säger Lennart Fernström.

Jeanine Strömberg menar att politikerna måste inse att den politik och arbetslinje som man tar för givna inte längre fungerar. Först då finns det utrymme att börja diskutera basinkomst som ett alternativ.

– Alla ser ju att trygghetssystemen håller på att braka ihop, inflikar Lennart Fernström som själv varit aktiv i basinkomströrelsen i över 20 år.

Vilken är den vanligaste kritiken mot basinkomst?

– För många är det otroligt provocerande att man vill ge pengar åt någon som inte arbetar, säger Lennart Fernström.

– Men jag tycker det är ett omvänt rättvisetänk att ifrågasätta att folk ska få pengar utan att jobba. Det finns en poäng i att ge människor lön bara för att de är människor, säger Jeanine Strömberg.

På hemsidan basinkomst.nu samlas grupper och privatpersoner som driver frågan och är intresserade. Där finns information om vad som händer i Sverige kring basinkomst och där kan man även hitta litteratur och filmer på ämnet. ●

JEANINE STRÖMBERG TROR ATT MÄNNISKOR KOMMER ATT VILJA JOBBA ÄVEN OM DE FÅR EN MEDBORGARLÖN. ARBETSLINJEN SOM DEN IDAG SER UT FUNGERAR INTE, MENAR HON.

FAKTA: BASINKOMST

- Kallas ofta medborgarlön i Sverige.
- Är en inkomst som regelbundet betalas ut till samtliga personer i ett land på individuell basis.
- Är helt ovillkorlig och kräver ingen motprestation, tanken är att man inte ska behöva stå till arbetsmarknadens förfogande för att få en inkomst.
- Idén om basinkomst har sedan 1700-talet intresserat akademiker och tänkare, från filosofen Bertrand Russel till nationalekonomen Milton Friedman.
- BIEN (Basic Income Earth Network) är det internationella förbundet för basinkomst och har funnits sedan 1986. www.basicincome.org.
- Olika typer av försöksprojekt med basinkomst pågår regionalt i Namibia, Indien, Brasilien, Iran och Alaska.
- Politiska partier som aktivt driver frågan i Sverige idag är de två små partierna Enhet och De Gröna men även Piratpartiets ledning har på den senaste tiden visat intresse för frågan.
- Bland riksdagspartierna är det framför allt Miljöpartiet som tidigare drivit frågan. I oktober 2012 motionerade Annika Lillemets, Valter Mutt och Lotta Hedström från Miljöpartiet om basinkomst.

Källor: Lennart Fernström/Basinkomst Stockholm, BIEN